

انسان‌سازی در قرآن

درباره کتاب

این کتاب دارای بیست و چهار درس است که در ابتدای هر درس پس از بیان روان و ساده مطالب مطروح، چکیده‌ای از آن‌ها همراه با چند پرسش از متن، ارائه می‌شود. ضمناً تدوین کننده کتاب، برای فهم بهتر مباحث، قبل از ورود به هر درس در قالب عنوان «از دانش‌جو انتظار می‌رود...» سعی نموده تا به اهم مطالبی که قرار است مطرح شود، اشاره کند.

درس اول درصدد تبیین اصول موضوعه علم اخلاق، کمال و مطلوب‌نهایی از دیدگاه قرآن، تأثیر تلاش انسان در رسیدن به هدف از منظر قرآن و جهات گوناگون مفاهیم اخلاقی است.

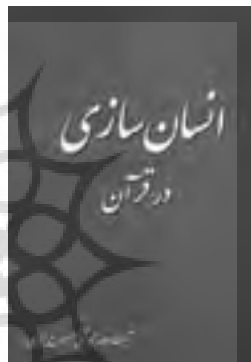
موضوعات اصلی مطرح شده در سایر دروس نیز به شرح ذیل است:

درس دوم، مفهوم و مصداق سعادت در نظام اخلاق اسلامی، رابطه جهان‌بینی و سعادت، جایگاه انسان و راه وصول به سعادت در نظام اخلاق اسلامی، اساس ارزش اخلاقی اسلام و تأثیر نیت و انگیزه، تأثیر تکوینی نیت بر کار و درجات نیت.

درس سوم، رابطه ایمان و عمل از نگاه قرآن، منشأ ارزش ایمان، آشنایی با راه‌های جبران گناهان، شناخت متعلق و مراتب ایمان، چگونگی جمع ایمان و کفر.

درس چهارم، آشنایی با راه‌های تحصیل ارزش‌های اخلاقی و ایمان، تبیین رابطه علم و ایمان، بازشناسی نیرومندترین انگیزه‌های کارشایسته.

درس پنجم، شناخت موانع ایمان و عوامل سقوط انسان، تبیین ضرورت وجود گرایش‌های گوناگون در نفس، کارکردهای عقل و عزیزه، رابطه هوای نفس و دنیا و دلیل مذموم بودن دل‌بستگی به دنیا، نظر قرآن درباره شیطان و

محمدتقی مصباح یزدی،
انسان‌سازی در قرآن، قم:
مؤسسه آموزشی و پژوهشی
امام خمینی، ۱۳۸۸.

اشاره

کتاب، بخشی از مباحث اخلاقی آیت‌الله مصباح یزدی است. این اثر برگرفته از مجموعه سه جلدی اخلاق در قرآن است در قالبی متناسب با آموزش‌های از راه دور و به منظور استفاده در دانشگاه مجازی که به همت محمود فتحعلی تنظیم و تدوین شده است. هدف اصلی کتاب ارائه مباحث اخلاق از دیدگاه قرآن کریم است.

آشنایی با راه‌های نفوذ شیطان در انسان.

درس ششم، موضوع علم اخلاق، اهمیت خداشناسی در اخلاق، انگیزه‌های خداشناسی، موانع کلی معرفت و شناخت. درس هفتم، تبیین تقلید نکوهیده و پسندیده و با توجه به آیات قرآن، توضیح نادرست بودن پیروی از ظن و گمان، موانع اندیشه درست از دیدگاه قرآن، نقش و تأثیر روانی و رفتاری معرفت.

درس هشتم، راه‌های تحصیل محبت الهی، موانع محبت الهی، آثار روانی و رفتاری شناخت افعال الهی، نفس تربیتی خوف رجا براساس آیات قرآن کریم.

درس نهم، تبیین ارتباط روان‌شناسی و اخلاق، ابعاد و ویژگی‌های نفس، انگیزه‌های گوناگون نفس و ارتباط آن‌ها. درس دهم، نظر قرآن درباره ریشه سقاوت و گمراهی‌ها، و نقش توجه و بیداری نفس در سعادت انسان، قلمرو ارزش‌گذاری اخلاقی و علت آن، آثار توجه به نفس.

درس یازدهم، آشنایی با میل به قدرت و مظاهر آن در وجود انسان، گرایش‌های گوناگون برخاسته از قدرت‌طلبی، شرایط فعال شدن قدرت‌طلبی در انسان، شناخت‌های مؤثر در جهت‌دهی قدرت‌طلبی.

درس دوازدهم، نقش معرفت و شناخت در جهت‌دهی به میل به بقا، پی‌بردن به ارزش میل به بقا و آثار و لوازم و مقدمات آن به لحاظ اخلاقی، نظر قرآن درباره میل به بقا در انسان، بازشناسی حکمت ترس از مرگ در وجود انسان، راه‌های مقابله با ترس افراطی از مرگ.

درس سیزدهم، میل به لذت و گریز از رنج در وجود انسان، عوامل نکوهش لذت‌طلبی، معیارهای ترجیح لذت، دیدگاه قرآن درباره انواع لذایذ دنیایی متزاحم یا لذایذ اخروی. درس چهاردهم، دیدگاه قرآن درباره غریزه جنسی، شرایط بهره‌گیری مطلوب از غریزه جنسی، پی‌بردن به انگیزه‌های مثبت ازدواج، موضع قرآن درباره مسکن، لباس، زینت و جمال. درس پانزدهم، تفاوت میان مال و ملک و ارزش اخلاقی، دیدگاه قرآن درباره علاقه به مال و فرزند، تعریف و انواع عاطفه، چیستی احساسات و انفعالات.

درس شانزدهم، علل و عوامل ارزش اخلاقی زندگی اجتماعی، عواملی که سبب گرایش انسان به زندگی اجتماعی می‌شوند، ملاک‌های کلی در اخلاق اجتماعی، انواع نیازهای انسانی به دیگران.

درس هفدهم، مبانی حقوقی و اخلاقی خانواده در قرآن، نقش عواطف در پیدایش و بقای جامعه، نظر اسلام درباره محور اتحاد جامعه، معنای ولایت و نظر اسلام درباره معیار

روابط اجتماعی و بین‌المللی.

درس هجدهم، ملاک عدالت اجتماعی و چگونگی تشخیص آن، معنای به کار رفته در واژه اصلاح در قرآن، نشانه‌های جامعه صالح، معانی گوناگون اصلاح و افساد. درس نوزدهم، خاستگاه وجوب و پسندیده بودن وفای به عهد، نظر قرآن درباره پیمان‌شکنی و پیامدهای آن، تبیین حق حیات و عوامل بازدارنده از قتل نفس، حفظ حرمت و آبروی افراد از منظر قرآن.

درس بیستم، شناخت عوامل اصلی پیدایش حسد و راه‌های مبارزه با آن، آشنایی با تقسیم‌بندی ارزش‌های اخلاقی اسلامی مربوط به امور مالی.

درس بیست و یکم، مصادیق احسان در قرآن، کاربردهای زکات، شرایط انفاق و موارد و مراتب آن براساس آیات قرآن. درس بیست و دوم، مهم‌ترین ابزار تبادل اطلاعات و معلومات، بازشناسی ارزش‌های مثبت سخن، تبیین مراتب مختلف امر به معروف و نهی از منکر، آشنایی با شرایط و نکات لازم در امر به معروف و نهی از منکر.

درس بیست و سوم، آثار گوش دادن به سخن باطل، نظر قرآن درباره شنیدن سخن دیگران، پاسخ این پرسش که: چرا به هر سخنی نمی‌توان گوش داد؟

درس بیست و چهارم، آشنایی با انواع وظایف در برخورد با شخص متجاوز، دستور اسلام درباره روابط و رفتار با کفار غیر حربی، دیدگاه اسلام در باب ارزش و حق جهاد. برخی از ویژگی‌های اثر حاضر بدین صورت است:

۱. برخورداری از قلمی ساده و روان که استفاده از آن را برای عموم اهل تحقیق میسر می‌سازد.
۲. اشاره کوتاه به پاره‌ای از مباحث نظری و بنیادین درباره علم اخلاق علاوه بر مطالب کاربردی، مواعظ و تبیین ردایل و فضایل اخلاقی. مانند: اصول موضوعه در علم اخلاق، تفاوت نظام اخلاقی اسلام با دیگر نظام‌ها، دسته‌بندی مسائل اخلاقی، مطلوب نهایی انسان از دیدگاه قرآن، رابطه جهان‌بینی و سعادت، اساس ارزش اخلاقی در اسلام، رابطه تکوینی نیت و...

۳. ساختار و صورت‌بندی مباحث کتاب براساس شیوه‌های آموزشی و نگارشی جدید که توسط تدوین‌کننده این اثر سامان یافته است از قبیل: «چکیده»، «پرسش»، «از دانش‌جویان انتظار می‌رود با فراگیری این درس ...». این نوع چینش آموزشی علاوه بر عدم خستگی مطالعه‌کننده، در یادگیری و فهم بهتر محتوای دروس، نقش مهمی ایفا می‌کند. فرشته مطهری